

MİLLETLERARASI VI. BİZANS ARAŞTIRMALARI KONGRESİ HAKKINDA Prof. A. M. MANSEL'İN RAPORU

Türk Tarih Kurumu Sayın Başkanlığına

Uluslararası VI. Bizans Araştırmaları Kongresi 27 Temmuz salı günü saat 3'te Paris'te "Institut d'Art et d'Archéologie,, (3, Rue Michelet) binasında başkan Gabriel Millet'nin bir nutku ile açıldı. Çalışmalar 2 Ağustos'a kadar sürdü ve Kongre son toplantısını 2 Ağustos saat 3'te akdettikten sonra dağıldı.

Kongrede, sayıları pek mahdut olan umumî celselerden başka dört seksiyon vardı.

1. Din
2. Hukuk
3. Tarih
4. Sanat ve Arkeoloji.

Bunlardan Din seksiyonuna 20, Hukuk seksiyonuna 6, Tarih seksiyonuna 44, Sanat ve Arkeoloji seksiyonuna ise 67 tebliğ arz edilmişti. Muhtelif milletlere mensup 300 kadar bilgin davet edilmişti. Fakat bunların bir kısmı seyahat ve döviz güçlükleri, bir kısmı ise siyasî mülâhazalar yüzünden Paris'e gelemediklerinden Kongreye iştirâk eden delegelerin sayısı 150'yi geçmiyordu. Rusların bermutad hiçbir mümessil göndermemeleri tabii karşılanmakla beraber Yunanlıların kongreye iştirâk etmemeleri dikkat nazarlarını çekiyordu. Buna karşılık Orta Avrupa ve Balkan devletleri oldukça kuvvetli ekiplerle Kongreye iştirâk etmişlerdi. En fazla rağbet gören seksiyon Arkeoloji seksiyonu idi. Bu kısımda 50'den fazla tebliğ okunmuş ve bunların münakaşası yapılmıştır.

28 Temmuz çarşamba günü öğleden evvel "Rhegion hafriyatı,, -na dair tebliği Arkeoloji seksiyonunda okudum. 1938, 1940 - 1942 ve en nihayet 1948 kazıları sonunda meydana çıkarılmış olan Akropol'deki büyük binayı, surlarından başlamak ve muhtelif mihverlere göre tertiplendirilmiş olan daireleri muhtelif gruplara ayırmak suretiyle gözden geçirdim. Bu muhtelif kısımların tarihlenmesi meselesine temas ettim ve etrafı direkli galerilerle çevrili

avlular, zeminleri mozaiklerle döşeli koridorlar, büyük salonlar, hammamlar, kiliseler, şapeller, haç ve T şeklinde odalar ve oktogonlardan müteşekkil bu binanın ancak bir Bizans sarayı olabileceği, esasen Bizans kaynaklarında menşei M. s. V. asra kadar çıkan bir imparator sarayının mevcudiyetinden bahsedildiği noktaları üzerinde durdum ve tamamiyle kazılması Türk Tarih Kurumunun programına alınmış olan bu binanın Bizansın sivil mimarisinde önemli bir rol oynamışa namzed olduğunu tebarüz ettirmeğe çalıştım. Projeksiyonlu olarak yapılan bu tebliğin ilgi ile dinlendiğini gerek seksiyonda, gerek seksiyondan sonra bana sorulan muhtelif suallerden istidlâl ettim. D. T. Rice, A. Grabar ve P. Lemerle gibi tanınmış birtakım bizantinistler benim görüşümü teyid ederek burada ilk defa olarak geniş ölçüde kazılmış, vazih plânlı bir Bizans sarayı ile karşılaştığımızı beyan ettiler.

30 Temmuz cuma günü seksiyon başkanlığını bana tevdi etmekle Kongre hem benim, hem de temsil ettiğim Tarih Kurumu hakkında bir cemile göstermiş oldu. Ayrıca 31 Temmuz cumartesi günü Unesco'nun yardımını temin maksadı ile daimî bir "Uluslararası Bizans Araştırmaları Komitesi," kurulması meselesini görüşmek üzere Unesco'nun mümessili M. Mayoux'nun huzuru ile yapılan toplantıda Türk delegesi olarak bulundum.

Kongrenin Arkeoloji seksiyonu bilhassa Bizans âleminin muhtelif yerlerinde yapılan kazılar ve buluntularla meşgul oldu. Bu arada Ayasofya Müzesi Müdürü Muzaffer Ramazanoğlu "Son keşiflere göre Aya İrini ve Ayasofya kiliselerinin mimarî tarihi," adlı bir tez okudu. Bay E. Mamboury "Contribution à la topographie générale de Constantinople par l'étude du modelé de la ville," adlı tebliğinde birtakım indî mülâhazalar ortaya attığından, İstanbul topoğrafyası için kitaplardan artık birşey çıkarmanın mümkün olmadığı, ancak bizzat İstanbul'da arazi üzerinde yapılacak araştırmalardan önemli sonuçlar beklendiği gibi garib fikirlerde bulunduğundan bilginlerin istihzalarını mucib oldu. Arkeoloji seksiyonu, "basilik,,ler, bunların menşei ve gelişmesi, Danimarkalı bilgin Dyggve tarafından tebarüz ettirilen "açık basilikler,, konuları üzerinde durdu ve bu konular hararetli konuşmalar ve tartışmalara yol açtı.

Bu ilmî çalışmaların yanında Fransa hariciye bakanı M. Schumann'ın Quai d'Orsay'da verdiği reception'a, Paris Belediye başkanının Belediye binasında tertibettiği resmi kabule, "Institut Français d'Etudes Byzantines," in kurucusu L. Petit şerefine Enstitü binasında yapılan törene iştirak ettim. Diğer taraftan Kongre vesilesi ile açılmış olan muhtelif sergileri gezmek ve tetkik etmek fırsatını buldum. Bunlar arasında Bibliothèque Nationale'deki minyatürlü Bizanten elyazmaları sergisi, Cabinet des Médailles'deki Bizans sanat eserleri ve sikkeleri sergisi, Ecole des Hautes Etudes'deki fotoğraf ve resim sergisi, Archives Nationales'deki Bizantinoloji ile ilgili kitap ve vesikalar sergisi bilhassa zikre değer. Bunlardan başka son senelerde yeni baştan tertip ve tanzim edilmiş olan Louvre Müzesini, Cluny Müzesinde yapılan kazıları yakından tetkik etmek fırsatını buldum. Kongreden bir kaç gün evvel Parise vasıl olmam Bizans Araştırmaları Kongresinden az önce toplanmış olan XXI. Uluslararası Orientalistler Kongresi'ne de vaktin müsaadesi nisbetinde iştirak etmemi mümkün kıldı. Gelecek orientalistler kongresinin, hükümetimizin davetini kabul ederek İstanbul'da toplanmağa karar vermesi, hepimizin memnuniyetini mucip oldu. Bizans Araştırmaları Kongresinin son celsesinde de, Avusturyalılar tarafından VIII. kongrenin Viyanada toplanması için resmî bir davet yapılmasına rağmen, İstanbul'da toplanması lehinde bir cereyan hasıl oldu. Bay Mamboury'nin, gûya Türk hükümetinin bu husustaki düşüncelerine vâkıf imiş gibi Türklerin İstanbul fethinin 500. fetih yıldönümünden önce böyle bir kongrenin İstanbulda toplanmasını iyi karşılamıyacaklarını İma eden sözleri üzerine söz alarak Mamboury'nin ileri sürdüğü fikirlerin ancak kendinin şahsî fikirleri olabileceğini, Türk hükümetinin bu husustaki düşüncesi ile hiçbir ilgisi olmayacağını, benim şahsan böyle ciddî ilmî bir kongrenin İstanbulda toplanmasına son derece taraftar olduğumu, fakat resmî delege olmadığımından bu anda müsbet bir teklif yapamayacağımı, fakat bu hususta fazla isticale lüzum olmadığını, çünkü Paris Kongresinin hemen akebinde Brüksel'de toplanacak olan kongrede de böyle bir arzu izhar edildiği takdirde sefaret yoluyla Türk hükümeti nezdinde lâzımgelen teşebbüslerin yapılabileceğini söyledim. Bu husustaki nihaî kararın Brüksel'de alınacağı bildirilerek Kongreye son verildi.

Son söz olarak bana bu güzel ve son derece istifadeli seyahati mümkün kılmış olan Türk Tarih Kurumuna teşekkürlerimi sunmayı bir vecibe sayarım.

T. T. K. üyesi ve İstanbul Üniversitesi
Arkeoloji Profesörü

ARİF MÜFİD MANSEL
